

Oikeusministeriö
oikeusministerio@om.fi

Lausuntopyyntönnö 12.11.2013

Isyyslain uudistamista koskeva työryhmämietintö

Oikeusministeriö on asettanut 25.4.2012 työryhmän valmistelemaan ehdotuksen isyyslain uudistamiseksi. Työryhmän tuli laatia ehdotuksensa isyyslaiksi hallituksen esityksen muotoon ja lisäksi valmistella ehdotus äitiyden määrätymistä koskevista perussäännöksistä. Oikeusministeriö on pyytänyt muun muassa Sosiaali- ja terveystalun lupa- ja valvontavirasto Valviran lausunnon 25.4.2012 asettamansa työryhmän mietinnöstä (Oikeusministeriön julkaisu 56/2013 Mietintöjä ja lausuntoja). Valvira on perehtynyt mietintöön nimenomaan oman toimialansa ja tehtäviensä näkökulmasta ja esittää lausuntoon seuraavan:

Äitiyden sääntely

Äitiyden sääntelyä koskevassa osassa sivutaan Valviran tehtäviä erityisesti, kun mietinnössä käsitellään perheen sisäistä adoptiota samaa sukupuolta olevien parisuhteessa sekä kun käsitellään hedelmöityshoitoihin liittyviä asioita.

Äitiyden määrittelyä koskevassa osassa adoptioon liittyvä pohdinta sivuaa Valviran tehtävää, mutta perheen sisäiset kotimaiset adoptiot eivät kuulu Valvirassa toimivan adoptiolautakunnan tehtäväksi. Äitiyden määrittelyä koskevassa osassa ei ole myöskään sellaista esitystä/pohdintaa, mikä johtaisi muutokseen Valviran tehtävissä. Perheen sisäiset adoptiot tulisivat vähenemään, jos vanhemmuusolettama otettaisiin käyttöön työryhmän mietinnössä johtopäätöksinään toteamalla tavalla.

Hedelmöityshoitoihin perustuva vanhemmuusolettamaa koskeva pohdinta ja johtopäätökset sivuavat Valviran tehtävää ylläpitää hedelmöityshoitolaista mukaista luovutusrekisteriä ja siellä ylläpidettäviä tietoja. Valviran näkemyksen mukaan tilannetta selkeyttäisi, jos sekä rekisteröidyssä parisuhteessa olevat naiset että samaa sukupuolta oleva naisavopari olisi mahdollista vahvistaa vanhemmiksi kuten mietinnössä todetaan. Se edellyttäisi muutoksia hedelmöityshoitolaikiin ja Valvira toivoo voivansa aikanaan ottaa esityksiin tarkemmin kantaa.

Työryhmä toteaa mietinnössä johtopäätöksensä, että jos ryhdytään valmistelemaan naisparien äitiyttä koskevia säännöksiä, se näkee ongelmallisena rekisteröidyn naisparin ei-synnyttävän osapuolen vanhemmuusolettaman käyttöönoton sellaisenaan. Rekisteröidyn naisparin vanhemmuutta koskevan sääntelyn kehittäminen voisi työryhmän mukaan kuitenkin olla perusteltua hedelmöityshoitotilanteissa, joista on saatavissa asiakirjanäyttö tai muuta todistelua parin yhteisymmärryksestä saada aikaan yhteinen lapsi. Hedelmöi-

Dnro 8691/00.01.00.00/2013

24.1.2014

tyshoitotilanteissa olisi myös paremmat mahdollisuudet varmistua siitä, että lapsen biologisen isän oikeuksia ei loukata. Nykyisinkin on jo mahdollista, että naisparit, jotka käyttävät hoidoissa siittiöiden luovuttajaa, voivat valita luovuttajan, joka ei ole suostunut isyyden vahvistamiseen.

Johtopäätöksensä työryhmä katsoo mahdolliseksi kehittää lainsäädäntöä tulevaisuudessa siten, että jos samaa sukupuolta oleva naispari on hankkinut lapsen yhteisymmärryksessä hedelmöityshoidoilla eikä siittiöiden luovuttajaa voida vahvistaa lapsen isäksi, lapsen äidin naispuolinen avopuoliso voitaisiin vahvistaa lapsen toiseksi vanhemmaksi. Sen sijaan työryhmä ei pidä perusteltuna mahdollistaa lapsen tunnustamista pelkästään lapsen äidin kumppanin henkilökohtaisen selvityksen perusteella siihen liittyvän oikeuksien kollioriskin vuoksi.

Valvira yhtyy edellä mainittuihin työryhmän näkemyksiin ja pitää uudistuksen valmistelua tältä pohjalta perusteltuna ja tarpeellisena erityisesti lapsen edun vuoksi.

Isyyslain muuttamista koskeva esitys

Isyyslain muutos perustuu professori Markku Helinin selvityshenkilöraporttiin vuodelta 2011. Valvira on antanut raportista lausunnon. Valviran tuolloin esille ottamat asiat sisältyvät nyt lausunnolla olevaan mietintöön.

Muutoksia nykyiseen isyyslakiin ehdotetaan tilanteisiin, joissa isyys ei määrydy äidin avioliiton perusteella. Esityksessä ehdotetaan isyyden tunnustamismenettelyn ajanmukaistamista siten, että isyys on mahdollista tunnustaa ennen lapsen syntymää. Epäselvissä tilanteissa isyyden selvittäminen ja tunnustaminen toimitetaan lapsen syntymän jälkeen kuten nykyisin. Esityksen mukaan äidin oikeudesta vastustaa isyyden selvittämistä tai isyyden vahvistamista tuomioistuimessa luovutaan. Samalla ehdotetaan laajennettavaksi isyyden selvittämisen käyttöalaa koskemaan myös 15–17-vuotiaita alaikäisiä sekä aviolapsia, jos aviopuolisot yhdessä pyytävät isyyden selvittämistä kuuden kuukauden kuluessa lapsen syntymästä. Lisäksi ehdotetaan, että isyyden tunnustaminen on rajatuissa tapauksissa mahdollista myös lapsen kuoleman jälkeen.

Valvira pitää kaikkia edellä mainittuja mietintöön sisältyviä ehdotuksia tarpeellisina uudistuksina, jotka selkeyttäisivät ja yksinkertaistaisivat perheiden toimenpiteitä isyyden tunnustamismenettelyssä silloin, kun lapsi ei synny avioliitossa. Erityisen hyvä on perheen kannalta se, että isyyden tunnustaminen olisi mahdollista äitiysneuvolassa jo ennen lapsen syntymää. Se tulee vähentämään henkilökohtaista asiointia lastenvalvojan luona, mikä on hyvä lastenvalvojen työn kannalta ja asianmukainen uudistus perheiden kannalta.

Esitykseen sisältyy myös ehdotus oikeusgeneettisestä isyystutkimuksesta annettuun lakiin tehtävästä muutoksesta, jonka myötä siirryttäisiin käytäntöön, jolla tutkimusta varten tarvittava näyte voitaisiin ottaa lastenvalvojan

Dnro 8691/00.01.00.00/2013

24.1.2014

luona, eikä näytteenotto edellytä erillistä asiointia terveydenhuollon toimintayksikössä. Tämä on hyvä uudistus, jolla selkeytetään perheen asiointia isyyden vahvistamiseen liittyvissä asioissa ja vähennetään osittain päällekkäistäkin työtä. Tämä edellyttää lastenvalvojen kouluttamista hoitamaan myös tämä tehtävä.

Isyyslain uudistamisen yhteydessä ne pykälät, joissa määritellään isyys hedelmöityshoitojen seurauksena, pysyisivät ennallaan. Näin ollen Valviralla ei ole hedelmöityshoitolaian näkökulmasta lausuttavaa.

Kuten esityksessä todetaan, uudistus tulee merkitsemään lastenvalvojan töiden vähenemistä, vaikka samalla lastenvalvojille tulee myös uusia tehtäviä. Samoin äitiysneuvolan rooli tunnustamisessa muuttuu. Esityksestä saa sellaisen käsityksen, että isyyden selvittämiseen liittyvät tehtävät sosiaali- ja terveyspalveluissa selkeytyvät ja yksinkertaistuvat. Tämä on tehtäviä hoitavien lastenvalvojen ja neuvolassa työskentelevien kannalta hyvä. Tämä edellyttää kuitenkin asianmukaista koulutusta uusiin tehtäviin.

Ylijohtaja

Marja-Liisa Partanen

Hallintojohtaja

Ritva Kujala

Tiedoksi

Valviran johtoryhmä